

Заняття 15.

2 год

РОЗДІЛ 2. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях.

Тема 2.5. Домедична допомога при укусах отруйних змій та комах.

Тема заняття. Укуси отруйних змій. Симптоми загального отруєння від укусу змій. Домедична допомога. Отруйні комахи та наслідки їх укусів. Клінічна картина дії отрути. Ускладнення від укусів – анафілактичний шок. Допомога у випадку анафілактичного шоку.

Мета: Розглянути симптоми загального отруєння від укусу змій; комах. домедична допомога; клінічна картина дії отрути комах; ускладнення від укусів – анафілактичний шок.

Навчальна: Навчити студентів надавати домедичну допомогу, дотримуватись правил безпеки під час допомоги при укусах отруйних змій, комах. Надання допомоги у випадку анафілактичного шоку.

Розвивальна: заохочувати студентів до вивчення дисципліни «Захист Вітчизни», розвивати спостережливість, навички вміння надати допомогу потерпілому. Довести важливість вміння вчасно надати допомогу людині, а тим самим зберегти життя.

Виховна: виховувати відповідальність за надання допомоги потерпілому завжди пам'ятати головне «Не нашкодь!». виховувати у дівчат сміливість, витримку та інші морально якості при наданні допомоги, виховувати та формувати бережливе ставлення до життя будь-якої людини.

Тип заняття: комбіноване заняття.

Методи навчання: бесіда, розповідь, робота з літературою, практичне застосування знань.

Навчальні посібники: Бахтін А.М.- підручник «Захист Вітчизни» (2012 р.); Коденко Я.В.-Основи медичних знань: Навч.посібник для 10-11 кл.-К: Арт-Освіта, 2004.

Гудима А.А.,Пашко К.О.,Герасимів І.М.,Фука М.М. Захист Вітчизни: Підручник для 11 кл. загальноосвітніх навчальних закладів- Тернопіль: Астон, -280 с. 2011р.

Гоголев М.М. – Основи медичних знань.-М. Просвещение-1998.

Мережа ресурсів Інтернет.

Структура та зміст заняття

I. Організаційна частина

Вітання. Перевірка готовності групи до заняття, відмічання відсутніх.

II. Актуалізація опорних знань студентів.

перевірка домашнього завдання:

1. В чому полягає домедична допомога при отруєнні газами.
2. Які особливості отруєння солями важких металів, сполуками фосфору та іншими деструктивними речовинами
3. Особливості функціонального отруєння нейротропними препаратами, алкоголем та нікотинном.
4. Отруєння речовинами, що є хімічною зброєю. Які заходи безпеки під час надання домедичної допомоги. Антидоти та їх використання.
5. Основні ознаки отруєння й загальні принципи надання домедичної допомоги при отруєнні неякісною їжею, ліками, побутовими речовинами, отрутохімікатами, грибами, отруйними рослинами і ягодами.

III. Активізація пізнавальної діяльності студентів.

Розглянемо дію отрут комах, змій на організм людини. Це досить часто відбувається і в побуті, і на підприємствах, і на природі. Тому треба обов'язково знати що ж треба робити в такій ситуації.

IV. Мотивація навчальної діяльності.

Розглянемо дію різних отруйних факторів на організм людини. Крім теоретичного матеріалу ми ознайомимось з практичним наданням допомоги при різноманітних отруєннях при укусах змій та комах.

V. Повідомлення теми, мети, плану вивчення теми.

План вивчення теми

1. Укуси отруйних змій.
2. Симптоми загального отруєння від укусу змій. Домедична допомога.
3. Отруйні комахи та наслідки їх укусів.
4. Клінічна картина дії отрути. Ускладнення від укусів – анафілактичний шок.
5. Допомога у випадку анафілактичного шоку.

VI. Вивчення нового навчального матеріалу.

Бахтін А.М.- підручник «Захист Вітчизни» (2012 р.);с.390 – 392

1.Теоретичний матеріал. Змії розповсюджені майже всюди на земній кулі, за винятком полярних зон, а також деяких островів. На території нашої країни нараховується десять видів отруйних змій. Найбільш небезпечні укуси кобри, гюрзи, ефи. Менш небезпечні щитомордники. Найбільш

розповсюджені гадюки. Після укусу щитомордника і гадюк трагічні наслідки бувають рідко, але деколи розвиваються тяжкі ускладнення. Змії ведуть активний спосіб життя тільки в теплий період року – з перших чисел квітня і до глибокої осені, зимою впадають в сплячку, обираючи для цього нори гризунів. Необхідно знати деякі звички змій. Кобра, наприклад, здатна зробити кидок, рівний третій частині довжини її тіла. Дуже характерні погрози цієї змії: піднята вертикально передня частина тіла, роздутий капюшон (мал. №1), коливання з боку в бік, шипіння. Гадюка і гюрза перед кидком зигзагоподібно вигинають передню частину тіла. Якщо укусила змія, перш за все слід визначити, отруйна вона чи ні. На місці укусу залишаються сліди від зубів змії у вигляді двох серпоподібних смуг, утворюючих півовал із дрібних точок. Неотруйна змія залишає тільки цей слід на шкірі. Якщо ж укусила отруйна змія, то в передній частині півовала між серпоподібними смугами є дві ранки (сліди від її двох отруйних зубів), з яких переважно витікає кров. Токсичність отрути залежить від ряду факторів: фізіологічного стану і віку змії, кліматичних умов її перебування, часу, який минув з моменту пробудження від сплячки. У голодних змій отрути більше, ніж у ситих. Отрута змій дуже складна за хімічним складом і являє собою комплекс речовин білкової природи, який володіє різним механізмом дії. Вона руйнує еритроцити, порушує згортання крові (знижує і підвищує), збільшує проникливість клітинних мембран, уражає нервову і серцево-судинну системи. Оскільки отрута змії містить речовини білкової природи, можливий розвиток алергічної реакції аж до анафілактичного шоку. Що необхідно зробити, якщо укусила отруйна змія? Перш за все постаратися як можна скоріше відсмоктати із рани отруту, постійно її випльовувати. Не можна цього робити тому, у кого є садни або інші поранення слизової губ або порожнини рота. Рану слід обробити 5% - ним спиртовим розчином йоду або одеколоном, спиртом. Відсмоктавши отруту, необхідно обмежити рухомість потерпілого. Якщо змія укусила в ногу, прибинтувати її до другої ноги і, підклавши що-небудь під ноги, злегка підняти їх. При укусі в руку необхідно зафіксувати її в зігнутому положенні. При сильному болю можна прийняти 1-2 таблетки анальгину або баралгіну. Щоб прискорити виведення отрути, давати потерпілому більше чаю і лужної мінеральної води. Найбільш ефективний засіб протизміїної отрути – полівалентна протизміїна сироватка, введена не пізніше ніж через 30 хвилин після укусу. Але вводити її може і повинен тільки медичний працівник. Самостійність небезпечна через можливий розвиток алергічних реакцій на введення сироватки. І якщо людині не надати термінової допомоги, вона може загинути. Слід запам'ятати основне: потерпілого потрібно як можна швидше на носилках

або попутним транспортом доставити в найближчий медичний заклад. Часто першу допомогу при укусах змії надають неправильно. **Категорично забороняється:** ♦ накладати джгут на кінцівку вище місця укусу. Ця міра не перешкоджає всмоктуванню і розповсюдженню отрути в організмі, але порушує кровопостачання в кінцівці і сприяє розвитку некрозу (омертвіння) тканин, накопиченню продуктів розпаду в кінцівці і різкому погіршенню стану хворого після зняття джгута; ♦ припікати місце укусу вогнем, хімічними речовинами; ♦ розрізати рану на місці укусу. Всі ці маніпуляції не тільки не корисні, але й шкідливі. Вони призводять до розвитку довго незагойних інфікованих ран, сприяють порушенню обміну речовин в пошкоджених тканинах. Відправляючись на відпочинок в гори, в ліс по гриби, ягоди, слід бути обережним. І не забувати, що змія кусається тільки захищаючись! Необхідно палицею розсунути зарослі, обстежити ущелини, щоб ненароком не потурбувати змію. Взуті надійне взуття, надягнути широкі штани і заправити їх в черевики так, щоб утворився напуск. Якщо змія буде кусати, то вона прокусить тільки тканину штанів, а не шкіру. При ужаленні бджолами (осами, шершнями, джмілями) може виникнути **місцева** або **загальна реакція**. **Місцева реакція** добре відома кожному, кого хоч раз укусила бджола або оса: сильний біль, сверблячка і жар, почервоніння, набряк. Особливо набрякають повіки, губи, статеві органи. Тривалість місцевої реакції 1-8 діб. **Загальні реакції** бувають токсичними і алергічними. **Токсична реакція** виникає, коли людину одночасно ужалють декілька десятків або сотень комах. Помічено, що жінки і діти більш чутливі до отрути комах, ніж чоловіки. Важкість загальної токсичної реакції залежить від кількості отрути, яка потрапила до організму. Доза отрути від ужалення 500 і більше комах смертельна для людини. При загальній токсичній реакції, крім місцевого набряку, може з'явитися кропивниця – пухирна свербляча висипка по всьому тілі. Вона супроводжується високою температурою, різким головним болем, блювотою, маренням, судомами. **Алергічна реакція** на отруту комах виникає приблизно у 1-2% людей, і для її розвитку кількість отрути значення не має. Достатньо, щоб людину ужалила всього одна комаха. Алергічна реакція не виникає, якщо людину вперше ужалила перетинчастокрила комаха. Однак алергічна реакція, яка з'являється після кожного наступного укусу, буде все більш важкою. Ступінь важкості такої реакції може бути різна. Її наслідком бувають кропивниця, набряк обличчя, вушних раковин. Дуже небезпечний набряк язика і гортані, що може викликати задишку. Крім кропивниці і набряків, в ряді випадків спостерігається задишка, утруднений, хриплий видих, прискорене серцебиття, запаморочення, біль в животі, нудота, блювота, можлива

короткочасна втрата свідомості. **Анафілактичний шок** — гострий алергічний стан, що загрожує життю людини. Розвивається при контакті з чужорідними речовинами, що призводять до активації запальної ланки імунної системи. Часті причини анафілактичного шоку:

- Укуси комах,
- Введення ліків,
- Вживання шоколаду,
- Вдихання алергенів.

Невідкладна допомога при анафілактичному шоці потрібна негайно, тому дуже важливо знати його симптоми після контакту з будь-яким алергеном:

Падіння тиск;

Пригнічення свідомості;

Мимовільне сечовипускання;

Судоми;

Задишка і ядуха.

Найбільш часто анафілактичний шок починається з відчуття жару, головного болю, страху смерті і стискаючих болів за грудиною.

Найбільш тяжка алергічна реакція – **анафілактичний шок**, який загрожує життю. Він розвивається зразу ж за ужаленням. Людина втрачає свідомість (іноді на декілька годин), у неї порушується діяльність багатьох органів і систем, в першу чергу серцево-судинної і нервової. **Перша допомога потерпілому від отрути перетинчастокрилих.** Перш за все слід вжити заходи, перешкоджаючи надходженню отрути в тканини і її розповсюдженню. Із усіх перетинчастокрилих жало залишають тільки бджоли, бо їх жалючий апарат має щербини. Тому, виявивши жало, слід обережно видалити його разом з отруйним мішечком, підчепивши нігтем знизу догори. Для послаблення місцевої токсичної реакції зразу ж після укусу перетинчастокрилою комахою потрібно прикласти до цього місця шматочок цукру, що сприяє витягненню отрути з рани і попереджує розвиток набряку. Якщо набряк болючий і не зникає, необхідно звернутися до лікаря або потерти укушене місце таблеткою валідолу, щоб пухлина, а також біль зникла. Чим швидше це зробити, тим наслідки впливу бджолиної отрути будуть меншими. **При загальній токсичній реакції**, щоб загальмувати всмоктування, на місці набряку слід покласти грілку з холодною водою або рушник, змочений в холодній воді. Потерпілому рекомендується більше пити. При кропивниці спостерігається зниження артеріального тиску, тому слід дати 20-25 крапель кордіаміну. Алкоголь категорично заборонено, оскільки він сприяє збільшенню проникливості судин, що призводить до посилення набряку. Не можна використовувати для місцевого охолодження сиру землю, глину, як робить дехто, це може призвести до зараження правцем або зараження крові. **Загальна алергічна реакція** ліквідується прийомом будь-якого антигістамінного препарату (димедрол, супрастин). В решті випадків перша допомога при гострій алергічній реакції така ж, як і при загальній токсичній реакції: холодна грілка до місця ужалення, 20-25

крапель кардіаміну. Той, у кого хоч один раз виникла алергічна реакція на отруту бджоли, оси, шершня або джмеля, повинен обов'язково звернутися до алерголога. Такій людині в літній період потрібно завжди мати при собі виданий алергологом так званий паспорт хворого алергічним захворюванням. В ньому вказується прізвище, ім'я, по батькові власника, його вік, домашня адреса, телефон, діагноз, телефон алергічного кабінету, де спостерігався хворий, і ті невідкладні міри, які потрібно надати в разі ужалення перетинчастокрилими. Необхідно, щоб людина носила з собою шприц-упаковку і набір медикаментів, перерахованих в паспорті. **Особливо термінові міри необхідні в разі розвитку анафілактичного шоку.** Потерпілого слід укрити, обкласти грілками з теплою водою, дати 1-2 таблетки димедролу і терміново викликати «швидку допомогу» або доставити потерпілого в медичний заклад. У важких випадках, коли у потерпілого зупиняється серце і припиняється дихання, необхідно до приїзду «швидкої допомоги» робити серцево-легеневу реанімацію – штучне дихання і закритий масаж серця. Люди, які страждають алергією до отрути бджіл, цікавляться, чи можна їм їсти мед. Можна. Мед і отрута бджіл не мають спільних антигенів. Спільні антигени з отрутою має прополіс, тому користуватися прополісом не слід. Невідкладна допомога при анафілактичному шоці здатна врятувати життя людині при своєчасному її застосуванні. При підозрі на його виникнення слід викликати швидку допомогу. Поки будете чекати, припиніть контакт з алергеном. При укусі комах вище місця проникнення алергену накладіть джгут. Прийміть горизонтальне положення, а нахиліть голову на бік для виключення западання язика і проникнення блювотних мас у бронхи, коли будете знаходитися в несвідомому стані. Звільніть шию і живіт для поліпшення припливу кисню. Невідкладним заходом при анафілактичному шоці є введення внутрішньовенно або внутрішньом'язово дорослим (в передню бокову третину стегна) 1 мл адреналіну (1 мг речовини). Дітям старше 12-ти років — 0,5 мл (0,5 мг). Від 6-ти до 12-ти років — 0,3 мл. Віком до 6-ти років — 0,15 мл

VII. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.

Фронтальна бесіда за запитаннями:

1. Які симптоми загального отруєння від укусу змій ?
2. Яка домедична допомога надається?
3. Яка клінічна картина дії отрути комах?
4. Анафілактичний шок та допомога.

Підведення підсумків заняття.

VIII. Домашнє завдання:, Л.4 §16 Л.1 с.390-392. Ресурси мережі Інтернет.